

Hví gera danskt til syndabukk?

sjónarmið

At læra føroyskt má vera ein spurningur um hugburð — um at leggja í málið, er sjónarmiðið hjá Randi Jacobsen, blaðkvinnu

Randi Jacobsen.

Tað var eitt frálíkt hugskot, móðurmálslærararnir fingur, at leggja upp til orðaskifti um støðuna hjá móðurmálinum. At alt ov fáir føroyingar duga sitt egna mál, kunnu vit øll vátta, sum dagliga brúka málið sum amboð.

I grundini er tað nokkso lægið, at vit skuldu bíta til 100 ára føðingardagin hjá jólafundinum fyri at fáa hetta orðaskifti. Tað er ikki nýliga ikomið, at fólk flest ikki eru stinn í málinum, men betur seint enn ongantið, at móðurmálslærararnir tóku sær um reiggj.

Okkurt kundi tó bent á, at málið verður tikið fram just nú, vit hava eitt tjóðskaparligt rák einaferð aftur. Ti kann verða torført at fáa eitt orðaskifti, ið fer víðari enn tær avgjörðu og heldur einføldu loysnirnar, nukur longu hava vist á.

Tað gevur heldur ikki nóg greiða mynd, tá vit bara frætta frá teimum, sum eru stinn í føroyskum. Hini fáa seg ikki til at skriva, sjálvt um nóg fólk annars ofta siga, «tað man vera tað», at tey ikki duga føroyskt. Hvi er tað so torført at læra før-

oyskt, tá tað fellur somu fólki lætt at læra onnur mál? Svárið er í hvussu er ikki, at føroyskt er torførtari enn onnur mál.

Røddir hava verið frammi, ið vilja skerja undirvingina í danskum til frama fyri fleiri tímum í føroyskum. Onkur vil eisini seta undirvingina í teimum hægri skúlunum javnt við undirvingina í hinum norðurlendsku málunum. Tað verður eisini tosað um, at vit hava ov nógvar skulabøkur á danskum og ov nógvar danskar lærarar.

Sjálvandi áttu allar lærubøkur at verið á føroyskum, og vit áttu eisini at havt nóg mikið av føroyskum lærarum. Men tað hava vit ikki og mugu so stutt hjálpast við øðrum. Og so leingi hvørki skulabøkur ell lærarar eru, hevði tað verið ein bjarnatænasta at minkað um undirvingina til málið, okkum tørvur sum lykil til størri kunnleika.

Danskt kann ikki hava alla skyldina av, at føroyingar eru so illa fyri málsliga. Tá eg fór í skúla í Klaksvík fyri skjótt 29 árum síðan, vóru so at siga allar skulabøkurnar á

donskum. Tey fyrstu árin var heldur torført at lesa t.d. søgu sjálv, men so hjálptu foreldrin, og tað minnst eg aftur á sum hugnaligar letur. Torførasta bókin at lesa var annars føroyska biblúsagan, ið málsliga ikki var fyri børn at skilja.

Ongantið fataði eg danskt sum nakra forðing fyri at læra føroyskt. Og eg lærði málið væl. Bæði heimið og lærarar minir í Klaksvík skulu legdu í okkum, at tað var nakað vert at duga føroyskt. Tað er min fatan, at henda virðingin ikki er so stor longur.

Mær kemur til hugs, at í míni skúlatíð var ein roynd á hvørjum ári í 7. flokki. Tá varð tosað um, hvørjir skular vóru bestir. Um henda roynd er longur, veit eg ikki. Men hevði tað ikki verið ein máti at kannað, hvussu kunnleikin hjá næmingunum er, alt eftir hvør undirvisir í føroyskum? Hetta sigi eg út frá mínum royndum á Sosialinum við praktkantum. Summir lærarar munnu duga betur enn aðrir at vekja áhugan hjá næmingunum fyri málinum.

Fólk hava lyndi til at finna sær syndabukkar, tá tosað verður um vantandi málkunnleika. Einaferð varð ávarað imoti sjónvarpinum, ti tað skuldi hava við sær, at móðurmálið fór av lagi. Fyri nokrum árum síðan vórðu fjelmlárnir lagdir undir at vera atvoldin til málsliga vesaldómin. Og nú er tað alt, ið danskt er.

Hvi duga so tey, sum tilkomnir eru og gingu í skúla nukur fá ár (íkanska annan hvønn dag) við næstan bara danskum skulabókum?

Eftir mínum tykki er heldur ikki beint at lasta tey, sum hava verið uttanlands í nokur ár og heimafurkomin gera vart við seg alment. Tey duga lítið verið enn hini, sum hava verið her alla tíðina. Summi ganga í skúla í Føroyum í 17 ár og duga ikki kortini.

Tey, sum málsliga hava fingið gott í beinið, fara ikki av lagi, sjálvt um tey eitt skifti eru uttanlands ella verða undirvist av danskum lærarum í Føroyum. Kunnleikin til móðurmálið minskar heldur ikki, um tú lærir tvey ella try fremmandamál.

Fólk hava lyndi til at finna sær syndabukkar, tá tosað verður um vantandi málkunnleika. Einaferð varð ávarað imoti sjónvarpinum, ti tað skuldi hava við sær, at móðurmálið fór av lagi. Fyri nokrum árum síðan vórðu fjelmlárnir lagdir undir at vera atvoldin til málsliga vesaldómin. Og nú er tað alt, ið danskt er, skrivar Randi Jacobsen.

Funnist verður at teimum dansku skulabókunum og lærarunum, hevði ikki verið rættari at vent spurninginum við? Hvi flyggja lærararnir úr fólkaskúlanum, og hvi hava vit ikki umsókjara til øll störvini í studentaskúlanum og á HF-skeiðunum? Tað kunnu vit ikki lasta øðrum fyri.

Eg eri ikki før fyri at

siga, hvør orsøkin er til, at skúlin (og heimini) ikki megna at geva næmingunum ta málsliga barlastina longur. Fyri mær er tað ein spurningur um hugburð.

Og føroyingar fáa ikki størri tokka til sitt egna mál, um teir færa seg longur burtur frá ti, ið fremmant er. Onkur kallar tað heimføðisskap.

Sosialurin ger nakað við veðrið

Í fyrsta blað okkara eftir páskeir fara vit undir nýggjan tátt, nevniliga at greiða lesarum okkara frá veðrinum.

Vit hava gjørt avtalu við Meteorologisk Institut í Keypmannahavn um at fáa bæði tekst og kort, sum lýsa veðurviðurskipti í Føroyum og í økinum rundan um.

